

Szélrózsa

(Krúdy Gyula: Szindbád) Sokszor és sokféleképpen képzeltem el Krúdy talán legteljesebb alteregóját, Szindbádot, a hajóst, egészen addig, amíg megláttam Latinovitsot, amint kanalazza a húslevest, Majmunka — a drága, felelhetetlen Dajka Margit — vigyázó szeme előtt, egy csodálatos Huszárik-filmben, s közben arról beszél, szemével szelíden csippentve, hogy hamarosan el fognak menni a fogaskerekével a hármashatárhegyre...

A néző is, Majmunka is, Szindbád is tudja, hogy soha nem fognak elmenni.

És mégis...

És mégis, azóta, amióta először láttam ezt a filmet, már nem képelem el Szindbádot se-hogy, illetőleg amikor beleolvasok a történetéibe, azonnal Latinovits Zoltán arca, alakja képződik meg előttem.

Krúdy végtelen nyírségi történetek és örületesen nosztalgikus történeti beszélyek után, valamikor a század első évtizedének végén írja le először Szindbád nevét. A hős elkíséri egész életében. A Kriterionnál az év elején megjelent hatalmas kötet, a hatvanas évek végi Szindbád-kiadáshoz képest is számtalan újdonságot tartalmaz (!), hagyatékban talált elbeszélések-

kel is kiegészül, a Szindbád-történetek első kiadásának Tájékoztató című „előszava” s az első felejthetetlen, gyönyörű Szindbád-történetek és a posztumusz-novellák (A szív alakú hölgy titka vagy Az óramutató vigyáz az óbudai kisasszonyokra) között ott feszül Krúdy hatalmas életműve. Voltak persze Szindbád mellett, előtt, után, közben is alteregói, vaskos köteteket töltenek meg a Rezeda Kázmér-történetek, de Emleki is, Nagybotos Viola is gyakran feltűnik a tízes években írott elbeszélésekben. És mégis, Szindbád az első, a verhetetlen a felejthetetlen. Rezeda Kázmér alakjában mintha több lenne az önirónia, Szindbádban mintha több lenne a... Nos újra elbizonytalanodom: a szenvedély? a boldogtalanság megigézésének furcsa sodróképessége? Mert figyeljünk: Szindbád női szíveken és lepusztult őszi parkokon gázol keresztül, tereken sétál éjszaka és gondosan megszámolja az őrkatonák egyenletes lépéseit, az alabárdosok alabárdjainak kopogását, a soha sehol nem létező időt mutató toronyórák ütéseit; vörös postakocsira száll vagy szállodai szobákba nyit be; főtt marhahúst rendel tormával egy vasúti restauránsban, havas tájon utazik egy régen látott hölgy felé, lovasszánon, és a csengők csilingelése egy régi bálra emlékezteti, ahol a pezsgőspoharak összekoccanása idézi fel eme csengőt és fordítva; nők forognak Szindbád körül, de öneki végeredményben *egyetlen* szövet-

ségese és ellenfele van — az *Idő*. Szindbád egyetlen dologra képtelen, noha halhatatlan és minden sikerül neki, aminek elérését célul tűzi ki maga elé. *Szindbád képtelen önmaga számára meghatározni az időt*. Ha meghatározhatná — legalábbis valamennyire megnyugtató módon — boldogtalansága egyből, varázslatos módon változna boldogsággá s akkor megint és újult erővel élvezhetné a főtt marhahúst és gyönyörködhetne a vörös hajú nő szív alakú arcában, s ujja körül csavargathatna egy rakoncátlanul göndörödő hajfürtöt, melyről nem láthatná többé, hogy hurkot formáz, mely hurrok az ő sokat próbált nyaka köré tekeredhet hamarosan...

Szindbád háborúban áll az idővel és veszít. Ezért a sodródás, a sűrű hálózövésű depresszió és ezért a nem is olyan szelíd melakór. Ezért a tűnékeny álomszerűség a magvar irodalom talán legkörmönfontabban nosztalgikus körmondataiban. Szindbád életének felidézett képeiben. Ha definiálhatná az időt Szindbád megtalálhatná önmagát és igazi, halhatatlan — na jó: több száz éves! — ingyenhez méltóan élvezhetné az életet. De ezt nem lehet. Konár őszi mezőn látjuk toronviránt madárijesztőig madárijesztőig bandukol és fölötte a vígasztalan égen károgó varjak fekete serege. Nincs megállás...

BOGDAN LASZLO